

Av författaren till
Innan floden tar oss

Roman

ROMANUS & SELLING

DEN
FJÄRDE
VÄNNINNAN
HELENA
THORFINN

HELENA THORFINN

Den fjärde väninnan

Roman

**ROMANUS
& SELLING**

TIDIGARE UTGIVNING PÅ ANNAT FÖRLAG

Innan floden tar oss (2012)
Den som går på tigerstigar (2018)
I munkens skugga (2022)

Citaten av Karen Blixen på s. 56 och 218 är hämtade från *Breven från Afrika 1914–1931*, i översättning av Ann-Marie Seeberg.
Citaten av Karen Blixen på s. 190 och 261 är hämtade från *Den afrikanska farmen*, i översättning av Artur Lundkvist.



Romanus & Selling
Box 3159, 103 63 Stockholm
info@romanusochselling.se
www.romanusochselling.se

ISBN 978-91-90058-35-0
Copyright © Helena Thorfinn 2026
Omslag: Elina Grandin
Tryck: ScandBook, EU 2026
Första tryckningen

Denna roman tillägnas mina oundgängliga väninnor:
Inte för att den handlar om er, utan för att den inte hade
varit möjlig utan er.

”Pourquoi pas?”

Karen Blixen

Prolog

Det var med hennes bror Memeth de hade kommit till ön, den där natten för trettiofem år sedan. Skeppsbrutna, skadade och skrämda. Och med honom de nu fick fly.

Zuleika betraktade de tre svenska kvinnorna, och försökte lugna katten i sin famn. Bakom henne färgades himlen orange, rök bolmade genom palmkronorna och man hörde skrik. Det var bråttom.

Nu höll kvinnorna varandra i händerna och stod med vatten upp till midjan. Det snabbt hoppackade bagaget låg på en liten gummiflotte framför dem. Hon i leopardmönstrad kaftan grät. Den stora kvinnan bredvid lyste med en ficklampa ut mot havet, och den tredje kvinnan höll hennes hand och kastade oroliga blickar bakåt.

Snart syntes en fackla framför dem i dimman, och sedan farkosten som en skugga runt omkring. Memeths klädnad lyste i natten. Ljudlöst gled han mot dem och lät dhowen fastna i sanden. De vadade ut mot honom.

I sista stund vände kvinnan i leopardmönstrat om och kom tillbaka upp på stranden.

”Du behåller väl katten? Hon klarar sig inte.” Hon hade tårar i ögonen och upprepade: ”Hon klarar sig verkligen inte i det vilda.”

Zuleika nickade, och mumlade:

”Visst. Åk, bara åk.”

Upphetsade röster kom närmare i mörkret och de förstod att det kom folk över höjden. Snart skulle de bli upptäckta, folk skulle förstå.

Memeth hjälpte dem tyst ombord, en efter en. De kravlade, rullade och kröp över relingen, puttade och drog varandra upp i båten. Bakom Zuleika på ön syntes lågorna dansa mot natthimlen och det hördes skrik. Mot den brandgula himlen kunde man se hur de torra palmkronorna fattade eld, en efter en, och ana hustak som försvann i röken. En flock hundar skällde ursinnigt på håll.

När packningen också var överflyttad till däckets tog Memeth en av årorna och stötte den i sanden och förflyttade på så sätt den gamla dhowen meter för meter ut mot öppet vatten.

När gryningen kom skulle de vara borta från ön.

Kapitel I

LUND, 1989

Skulle inte det här vara en slätt? ”Den lilla akademiska bondbyn, utkastad på slätten”, hade väl någon kallat Lund? Romantisk och nära kontinenten, en perfekt studentstad för en utlands-svensk som återvände. Så hade föräldrarna tänkt. Denise var något år för gammal för att plugga i England, hennes tyska var för knackig för Tyskland och det var Paris hon ville lämna bakom sig. Det fick bli Lund, där de ändå inte började plugga förrän de var över tjugo. Alla tog tydligen sabbatsår.

Rummet på Parentesen var väl okej, men nu när hon hoppade av cykeln för att skjuta den framför sig upp mot söndagsmiddagen i Professorsstaden fnös hon åt det där med slätt. Här var eviga uppförsbackar. Hon skulle hämta en bok på Gleerups och tog omvägen upp via Stora Södergatan, ledde den gamla damcykeln förbi Domkyrkan som hon ännu inte hunnit titta in i, och som framstod som ett uråldrigt väsen som vakade över staden. Grå och luggsliten. Vidare, bakom kyrkan, och genom parken som hon lärt sig hette Lundagård, och fram över kullerstenarna norrut. Svartvingade fåglar skrek ovanför henne. De lyfte som i en koreografi och rörde sig sedan i flock mellan träden, och skapade en rymd och en känsla av flykt och möjlighet.

Fåglarnas mönster ovanför henne påminde för ett ögonblick

Denise om promenaderna genom Paris parker och fick henne att känna sig hemma. Möjligheter, frihet, stora tankar och nya dörrar som slogs upp. Så skulle livet som student bli, hade hon tänkt. Men Lund var mycket mindre än Paris, på alla sätt.

Utanför AF-borgen, Akademiska föreningen, där hon nyss varit på en halvhjärtad novischfest, hade en kö bildats inför en konsert med Mikael Wiehe. Den stora borgen i rött tegel lovade samvaro och fest, men Denise hade lämnat den gången med en sjunkande känsla av att ha hamnat fel.

Litteraturstudierna i Lund gick över förväntan. Egentligen hade hon velat plugga konstvetenskap, men där hade hon varit långt ner på reservlistan, så hon tackade ja till litteraturvetenskap istället. I Sverige fanns det något som hette kulturvetarlinjen, och den fick det väl bli, en klassisk Bachelor of Arts. Hennes svenska var bra för att inte ha gått i svensk skola och hon fascinerades av alla de stora svenska författarskapen som föräldrarna tydligen hade glömt berätta om. Söderberg, Strindberg, Lagerkvist, Lagerlöf. Hon hade fått hålla tillgodo med Astrid Lindgren och någon bok av Dagerman, sedan hade det franska tagit över. Tills nu.

Gammelfaster Margaretha bodde i ett mörkt och stort hus i jugendstil som låg placerat som en liten fästning, mitt i en parkliknande trädgård i Professorsstaden. Det hade varit på tal att Denise skulle vara inneboende hos sin åldrande släkting, men det hade hon lyckats slingra sig ur. Till skillnad från de nutida grannarna hade både faster Margaretha och hennes framlidne man varit vid universitetet. Faster docent i litteraturvetenskap och farbror professor i historia.

”Vi köpte huset på den tiden då universitetsfolk hade råd med stora hus”, hade faster ampert påpekat. ”Nu för tiden är det annorlunda.”

Nu för tiden började de pampiga villorna fyllas med direk-

törer från Tetra Pak och Alfa Laval och annat ”löst folk”, som faster sa. Människor som annars brukade stanna i Malmö.

Söndagsmiddagarna var gammaldags formella. Det var alltid bara hon och faster, som tog emot finklädd i elegant klänning och håret nylagt och visade in henne i biblioteket. Där serverades salta pinnar och en liten fördrink med Campari i låga kristallglas.

Salarna på nedervåningen hade fiskbensparkett som täcktes av ett kollage av äkta mattor och i rummen noterade hon Carl Malmsten-möbler, en stil hon kände väl från alla ambassadorsresidens hon bott i. Fönstren hade långa, tunga gardiner, utom i matsalen där färgrika mönster av Josef Frank klättrade runt fönstren.

Det här var ett riktigt hem, kände Denise när hon kom dit. Då hon hjälpte till att hämta karotter från köket såg hon tecken på fasters vardagsliv: blötlagda katrinplommon för magen, några skott från pelargoner som väntade på rötter i vattenglas, biljetter till Malmö Stadsteater uppsatta med en magnet på kylskåpet. Hennes eget studentrum var fortfarande kalt och anonymt, och hon förstod inte hur det skulle kunna bli ett hem.

I ett av vardagsrummen fanns en öppen spis i jugendstil och samma rum böjde sig mjukt ut i trädgården i en alkov. I hörnet stod en flygel, där hon ibland hörde faster spela innan hon kom och öppnade ytterdörren.

Oftast satt de i biblioteket. Platsbyggda bokhyllor nådde ända upp till taket och faster fick använda en liten stege för att nå högst upp. Dammet virvlade när hon drog ut en bok och förtjust visade Denise.

Det kändes som att kliva in i en annan värld hos faster, som om ljuden dämpades och tankarna gick långsammare, som om det hade funnits en tid då stora idéer och en annan sorts människor rört sig i rummen. Det fanns en speciell doft hos

faster också. Rökt lapsang souchong-te och torkade fikon.

Denise hoppade upp på cykeln och trampade den sista biten förbi Universitetsbiblioteket och studenternas sporthall Gerdahallen. Det var tystare i Professorsstaden än i övriga Lund. När hon kom in i lövsalarna mellan de välmående, gamla villorna hördes bara fågelsång och gnisslet från andra cyklar.

I väskan hade hon en bok som faster lånat ut till henne veckan innan. Karen Blixens *Den afrikanska farmen*, en bok som inte var lik någon av de andra hon läst sedan hon kom hem till Sverige. Hon hade förstrött börjat bläddra i den, och sedan inte kunnat lägga den ifrån sig. Boken var som en memoar, eller som en reseskildring, kanske en serie noveller. En dansk kvinna försökte driva en kaffeplantage i Kenya under tjugotalet och som läsare fick man följa hennes utmaningar med farmen och hur hon byggde relationer med de lokala kenyanerna, ett folk som hette kikuyu. Språket var både exakt och drömskt, som en längtan efter det vilda och otämjda, en röst hon ville höra mer av. Något kallade på Denise från bokens sidor, men hon var inte riktigt klar över vad.

Kanske var det anslaget och tonen som berörde henne, vardagen i ett fjärran land, mötet med allt det nya och främmande. Hon kände att hon ville veta allt om den märkliga kvinnan som skrivit den. Storviltsjägaren, baronessan. När Hemingway fick Nobelpriset 1954 hade han tydligt sagt att han tyckte det borde ha gått till henne istället. Men framför allt var hon nyfiken på vad mamma hade menat när de talats vid i veckan.

”Så du gillade boken? Be Margaretha berätta om Karen Blixen!” hade mamma hälsat från Paris. ”De är släkt på något sätt. Jag minns inte hur, men be henne berätta!”

Denise var framme vid huset och ledde cykeln över den grusade gången, förbi den stora blodboken som gjorde himlen vinröd, och upp till den lilla verandan som var huvudentré.

Ett tryck på ringklockan, och en klassisk ding-dong-signal ljud innan hon hörde fasters raska steg och dörren gick upp.

Det hann skymma och konjaken kom fram, innan Denise mindes vad hon hade i väskan. De satt i biblioteket utan att tända någon lampa. Faster ville ha det så, kura skymning, kallade hon det. Något om kriget och dyr elektricitet.

”Just det, Karen Blixen, faster! Vilken fantastisk läsning, jag har varit helt förtrollad. Tack för lånet.” Hon la boken på soffbordet framför sig. ”Mamma sa att ni var släkt på något sätt?”

Faster Margaretha som var Denises ingifta släkting på pappas sida kom från en familj ur den skånska adeln, men hade gift sig med sitt livs kärlek när hon träffat farbror Thorbjörn och tagit det tämligen vanliga efternamnet Lundblom.

”Tanne, ja. Som vi i familjen kallade henne. Tania, Tanne. Jodå, vi var båda sysslingar med von Blixen-Fineckes på Näsbyholm. Det är familjens gods här nere på slätten. Jag var egentligen generationen efter, men vi kom väl överens. Hon passerade alltid härigenom när hon skulle hälsa på släkten. Hon var gift med baron Bror Blixen, som du kanske vet? Egentligen dödligen förälskad i hans tvillingbror Hans, men när hon fick korgen av honom så dög tydligen Bror.”

Faster snörpte lite på munnen och vickade menande på huvudet åt familjeskvallret. Denise visste ingenting, men hon höll god min och tänkte att hon skulle ta reda på allt. Allt ville hon veta.

”Du skulle ha sett den där blicken hon hade”, mindes faster. ”Stora mörka ögon som hon krokade fast i en. När jag var tonåring och hon kom över, det måste ha varit i samband med hennes debut precis före kriget, så tyckte jag att hon var lite skrämmande. En så sällsam närvaro i rummet. Ja, och i text.”

Denise studerade fotografiet av författaren på bokens för-
sättsblad: svart, sotig kajal kring ögonen och en turban. En
stor näsa och ett litet inåtvänt leende. Brinnande blick. Jo, hon
kunde nog upplevas som skrämmande.

”På slutet var hon liten som en fågelunge”, fortsatte faster.
”Vi fick hämta henne vid färjeterminalen i Malmö. Men väl
här ville hon ha fest och en cigarill och min käre Thorbjörn
var så bländad av henne att vi alltid bjöd på kalas här hemma
med diverse kusiner och halvkusiner. Hon bar gärna en rävboa,
såhär.” Faster kastade en osynlig boa över axeln och antog
en dramatisk pose och skrattade till. ”Hon var grandios! Det
skulle vara lite nivå på *det hele* med Tanne, det skulle det.” Hon
betonade på danska. ”Och någon gång blev mina föräldrar
inbjudna till Rungstedlund.”

Faster tog boken, reste sig och gick bort mot ett hörn i bib-
lioteket.

”Här ska du se, här har vi vårt Tanne-bibliotek. Alla hennes
utgivna böcker på svenska och danska, flera förstaupplagor.”

Hon råkade i sin iver välta ner ramen med en liten handgjord
blyertsteckning som stod i hyllan. Bilden av en stork, hann
Denise se, innan faster snabbt tog upp och dammade av den.

”En present från Tanne på min trettioårsdag. Som tröst och
uppmuntran”, kommenterade hon och tittade ett ögonblick på
bilden och log lite. Hon stack sedan in *Den afrikanska farmen*
och drog fram *Seven gothic tales*. Denise tog emot den och
studerade länge porträttet av författaren som pryddes baksidan.

”Isak Dinesen?”

”En förstaupplaga, så var rädd om den! Den där boken är
hennes debut och blev hennes stora genombrott, sålde i stora
upplagor i USA innan den översattes till danska. Hon gav ut
den under pseudonymen Isak Dinesen. En sorts *Tusen och en
natt*, märkliga sagoberättelser.” Faster betraktade porträttet

och började återigen minnas. ”Du vet att hon träffade Greta Garbo?”

Det visste inte Denise, men hon sa inget utan plockade istället fram ännu en bok, *Ödets lekar*.

”Den, ja. I den finns novellen ’Babettes gästabud’. Kanske faktiskt min favorit. Låna den också. Låna allt du vill, men eftersom de är signerade av Karen själv så vill jag ha tillbaka dem.”

Denise öppnade försättsbladet och läste: *Til min lille grandkusine M. Tillykke, Tanne*

”Läs dem du”, sa hon och höll ett ögonblick sina händer över Denises, som i sin tur höll i tre böcker. ”Sedan kanske du också blir förhäxad? Många blir det. Hon sa själv att hon hade ingått en pakt med djävulen, och den pakten tycks fortsätta att verka. Berättelserna som kommer från henne, eller ur henne, eller om henne verkar aldrig ta slut. Har du sett filmen med Meryl Streep och Robert Redford? *Out of Africa*?”

Höstterminen drog igång med föreläsningar och seminarier på Litteraturvetenskapen uppe vid Universitetsbiblioteket, men socialt hade Denise svårt att finna sig tillrätta. De olika studentnationernas utbud hade hon snabbt bedömt som barnsliga, och förutom någon konsert på Olympen då och då med några som bodde i samma korridor, tillbringade hon lite för mycket tid ensam. Hon tyckte att lundastudenterna var fullt klädda, nästan som att de ville se sjaviga ut, och att de lyssnade på konstig musik. Svensk progg och Dylan och massor med lokala band som hon blandade ihop, och aldrig förstod om de hade splittrats eller fortfarande fanns. Bandnamn som TT Reuter, Garbochock, Fiendens musik och Sinners virvlade runt. Hon längtade efter Bowie och Talking Heads och Tanita Tikaram och älskade att dansa till Madonna.

Ändå kunde hon känna sig illamående av längtan när hon såg studenter arm i arm släntra över Stortorget, festklädda och med påsar från Systembolaget som med sitt klonk avslöjade innehållet. Vart var de på väg? Alla i Lund verkade redan känna folk, de var alla vänner sedan gammalt och ingen liten öppning verkade finnas för henne.

Hon var tvungen att granska sig i spegeln. Såg hon annorlunda ut? I Paris hade hon kallats en ”klassisk skandinavisk skönhet”, med det tjocka, blonda håret i en hästsvans och höga kindkotor och markerade ögon. Såg hon kanske högfärdig ut? Hon hade fått det antytt för sig, att hon hade ”näsan i vädret”. Var det det som var problemet? Inbillade sig folk i Lund att hon trodde att hon var någon?

I Paris hade hon haft ett gäng väninnor som alla pluggat konst eller själva varit aspirerande konstnärer. De hade rört sig mellan inrökta kultursalonger och svartklubbar, bloss i natten, febrigt, hett. Långa diskussioner på dagarna, vin och kokain på nätterna.

Antoine hörde aldrig av sig, men det var kanske väntat. Deras uppbrott hade varit sårigt och smutsigt. Först en tung passion och sedan en tung svärta. En äldre, gift fransman som borde ha låtit henne vara i fred, men som njutit av att väcka hennes yrvakna begär med hemliga möten på romantiska små hotell och som uppvaktat och lyft upp henne till skyarna. Han hade älskat med henne och ljugit för henne med samma hetta, skaffat sig små kärleksmöten när det passade honom och ständigt givit löften om att ”snart” lämna sin fru.

Allt bara på sina villkor. Men det mönstret såg hon först efteråt.

Vilken kliché. Denise rodnade när hon tänkte på hur lättlurad hon varit, på hur det där urgamla knepet att överösa med komplimanger lyckats så väl. Tack och lov för p-piller,

tack och lov att hon inte stod ensam med en unge någonstans, så bortkollrad som hon blivit. Denise rös vid blotta tanken.

Å andra sidan sörjde hon att hon aldrig någonsin skulle få en älskare som Antoine igen, allt hade varit perfekt. Han kände hennes kropp bättre än hon själv gjorde, och hade rörelserna och rytmerna och rycken som väckte himlar och rymder inom henne. Ingen skulle någonsin kunna ge henne så mycket njutning som han.

Någon gång när längtan blev för stark efter hud och de där extatiska skälvningarna som hon ständigt gick och tänkte på, gick hon till Chrougen, eller Malmö Nations Pub, eller nattklubben Sodom, och kom hem med någon halvnykter teknisk som hon lite skamset skickade hem morgonen efter.

Sanningen var att det var lättare att hitta någon att ligga med än att hitta vänner i Lund.

Istället fördjupade hon sig i sina studier och blev mer och mer uppslukad av Karen Blixen. Hon lyckades få tag i en VHS-kassett med filmen *Out of Africa* som faster nämnt, och som vunnit flera Oscars något år tidigare. När eftertexterna rullade hade hon suttit mållös och direkt sett den igen. Scenerna från savannerna i Kenya och från Karens kamp med kaffeodlingen hade gått rakt in i henne. Hon tittade på den igen och igen, framåtlutad med munnen öppen, andades kort och upphetsat, som hemsökt. Precis, exakt ett sådant liv drömde hon om. Äntligen visste hon. Hon ville långt, långt bort från allt i den trista vardagen, befinna sig i något upphöjt och exotiskt.

Scenen när Karen Blixen kom med tåget till Mombasa med sitt porslin och sin vinthund kunde hon inte se sig mätt på. Just det där, känslan av liv, av allt det nya. Äventyret. Och sedan, hur hon fann sig tillrätta på farmen och kämpade för att överleva. Nätterna då Denys Finch Hatton kom förbi levde hon upp, åkte på lejonjakt med honom och berättade sina

historier. Att det hade funnits en kvinna som bara gav sig av sådär, ut och bort, i en tid då kvinnor absolut inte gjorde så.

Varje gång Denise sett filmen, eller stängde igen en av Karen Blixens böcker, blev hennes eget fjuttiga liv outhärdligt. Hennes blick kunde falla på en småbarnsmamma som kämpade i motvind med sina barn i barnvagn, och hon kände att aldrig, aldrig, aldrig ville hon ha ett ordinärt liv. Hennes liv måste bli större än det här: gråmosiga morgnar på Universitetsbiblioteket och trista otillfredsställande nätter med män märkta av acne och tentaångest. Hon skämdes för att hon inte lyckades göra sin vardag mer fantastisk, och tyckte att allt var Lunds fel. Att Lund kändes provinslikt och att lundastudenterna var inkrökta och självtilräckliga.

”Kan du inte engagera dig i nationslivet? Jag och din far träffades på Lunds nation. Har de inte kvar sexmästeriet?” Hennes mamma försökte uppmuntra från Paris, de gånger Denise kom åt telefonen i korridoren. Hon stod med ansiktet in mot telefonbåset och tårarna strömmade nerför kinderna.

”Ni fattar inte. Jag passar verkligen, verkligen inte in här. Alla känner varandra. Jag vägrar leka vuxen med frack och långklänning. Jag passar inte in.”

I hemlighet såg hon fram emot middagarna hos faster, som de enda riktigt intressanta samtalen hon förde. Hon var alldeles i början av sitt liv och hennes bästa kvällar som student tillbringades med en sjuttioåring. Den sanningen kunde göra henne förtvivlad.

Kanske skulle hon skriva sin uppsats om den märkliga författaren. Få del av äventyret? Efter att ha läst ut alla böckerna av Karen Blixen i fasters bibliotek ville hon komma närmare, förstå mer.

Det var ungefär så hennes liv såg ut när hon såg anslaget om att en doktorand som forskade om Blixen skulle ha öppet forskarseminarium, och att det bara var att dyka upp.